Eduskunta
Sosiaali- ja terveysvaliokunta
StV@eduskunta.fi

Asiantuntijakuuleminen 22.5.2020

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta HE 72/2020

Etelä-Suomen aluehallintoviraston lausunto

Esityksessä ehdotetaan tartuntatautilakia muutettavaksi väliaikaisesti. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi poikkeusolojen jatkuessa ravitsemisliiketoiminnalle sellaisia rajoituksia, joilla elinkeinotoimintaa voidaan avata asiakkaille ja samanaikaisesti estää koronavirustaudin leviämistä. Tartuntatautilaissa säädettäisiin tilapäisesti poikkeusolojen aikana tartuntataudin leviämisen estämiseksi välttämättömistä ravitsemisliikkeiden aukiolo- ja anniskeluaikaa sekä niiden sisä- ja ulkotilojen asiakaspaikkamäärää ja käyttöä koskevista rajoituksista. Ravitsemisliikkeet velvoitettaisiin myös noudattamaan hygieniaan liittyviä erityisiä vaatimuksia ja huolehtimaan asiakkaiden riittävän etäisyyden ylläpitämisestä.

Aluehallintovirastot valvoisivat rajoitusten ja velvollisuuksien noudattamista. Aluehallintovirasto voisi määrätä valvonnassa havaitsemansa epäkohdat ja puutteet korjattaviksi ja määrätä velvoitteita olennaisesti rikkoneen ravitsemisliikkeen ravitsemisliiketoiminnan välittömästi suljettavaksi asiakkailta enintään yhdeksi kuukaudeksi.

Vaikutukset aluehallintoviraston toimintaan

Ehdotettujen rajoitusten ja velvollisuuksien valvonta säädettäisiin aluehallintoviranomaisten tehtäväksi. Aluehallintovirastot hoitavat lukuisia valtion aluehallinnon tehtäviä. Tartuntatautilain 12 §:n 1 momentin mukaan tartuntatautien torjuntatyön lainmukaisuuden valvonta ja siihen liittyvä ohjaus kuuluu aluehallintovirastolle toimialueellaan. Aluehallintoviraston tehtäviin kuuluu myös lain 58 §:ssä tarkoitettujen rajoituspäätösten tekeminen silloin, kun ne ovat tarpeen usean kunnan alueella. Aluehallintovirastot valvovat lisäksi alkoholilain 60 §:n 1 momentin mukaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä ja anniskelua sekä markkinointia alueellaan.

Ehdotetun lain 58 a §:ssä säädettäisiin ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi. Keskeisintä olisi riittävä hygienia, aukioloaikojen sääntely, asiakkaiden välinen etäisyys sekä näistä laadittava kirjallinen suunnitelma. Tarkemmat säännökset annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

Ehdotuksen 58 b §:n mukaan rajoitusten valvonta kuuluisi aluehallintovirastolle. Aluehallintovirasto kiinnittää huomiota siihen, että sen valvonnalliset toimenpiteet saattavat vaatia kiireellisiä toimenpiteitä tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi ja asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi ravintolatoiminnassa. Tästä syystä lakiin tulee aluehallintoviraston mukaan tarkentavasti säätää sen mahdollisuudesta määräämällä ryhtyä välittömiin toimenpiteisiin asiakasturvallisuuden varmistamiseksi muutoinkin kuin vain tilanteessa, jossa rikkomus on niin räikeä, että toiminta tulee keskeyttää. Elinkeinonharjoittajien lainkuuliaisuutta voisi tehostaa, jos aluehallintovirastolla olisi mahdollisuus antaa epäkohtienkorjausmääräyksen lisäksi laiminlyöntimaksu, kuten alkoholilaissa.

Aluehallintovirastolla on varsin hyvät edellytykset valvonnan toteuttamiseen. Käytännössä Etelä-Suomen aluehallintovirastossa valvontatoiminnan hoitaa alkoholihallinto aluehallintoylilääkärien ja terveydenhuoltoyksikön tuella. Valvonnan tarve riippuu siitä, miten ravitsemisliikkeet suhtautuvat rajoitusten noudattamiseen ja velvollisuuksien täyttämiseen. On todennäköistä, että suurin osa ravitsemisliikkeistä ryhtyy vaikuttaviin toimenpiteisiin tartuntataudin leviämisen estämiseksi, mutta myös kenttävalvontaa tarvitaan sekä epäkohtiin tulee voida reagoida. Säännöksien tarkoituksen kannalta kysymys olisi ennen kaikkea siitä, että viranomaiset voisivat reagoida tehokkaasti, jos tartuntataudin leviämistä estäviä säännöksiä olennaisesti rikotaan. Tällaisia tilanteita voisivat olla esimerkiksi järjestyshäiriöinä, asiakkaiden välisen riittävän etäisyyden laiminlyömisenä, asiakastungoksena ja jonoina näkyvät asiakaspaikkoja koskevien rajoitusten rikkomiset ja aukiolo- ja anniskeluaikoja koskevien rajoitusten rikkomiset. Mahdollisuus puuttua tehokkaasti velvoitteiden ja rajoitusten vastaiseen toimintaan on tarpeen myös siksi, että sekä asiakkaiden että koko ravintola-alan tulee voida edellyttää kaikilta elinkeinonharjoittajilta rajoitustoimien yhdenmukaista ja vastuullista noudattamista. Näistä näkökulmista esitys tulee aluehallintoviraston mukaan olla konkreettisempi ja mahdollisimman yksiselitteinen. Ravintoloiden on helpompi noudattaa säännöksiä ja viranomaisen niitä valvoa, kun säännökset olisivat mahdollisimman konkreettisia.

Asetuksen säännöksissä on tulkinnanvaraisuutta

Asetuksen 3 §:ssä säädettäisiin riittävän etäisyyden ylläpitämisestä sen täsmällisemmin rajaamatta mitä velvoitteita säännös elinkeinolle antaa. Aluehallintoviraston mukaan velvoite tulee olla täsmällisesti säädetty.

Asetuksen 4 §:ssä säädettäisiin asiakaspaikkojen sijoittamisesta ja määrän rajoittamisesta. Asetuksen 4 §:n 1 momentin mukaan ravitsemisliikkeen kaikilla asiakkailla tulee olla oma istumapaikkansa pöydän tai sitä vastaavan tason ääressä. Asiakas ei saa annostella ruokaa ja juomaa itse muualla kuin omassa pöydässään. Tungoksen ja tartuntataudin leviämisen riskin vähentämiseksi aluehallintovirasto katsoo pöytiintarjoilun velvoitteen asettamisen ravintolatoiminnalle olevan perusteltua. Baaritiski voi olla tartuntataudin leviämisen näkökulmasta ongelmallinen paikka, kun asiakkaat tilaavat ja hakevat sieltä ruokansa juomansa.

4 §:n 2 momentissa säädettäisiin asiakkaiden ja seurueiden välisestä etäisyydestä, täsmentämättä velvoitteen sisältöä. Aluehallintoviraston mukaan elinkeinolle asetettu velvoite tulee olla täsmällisesti säädetty.

Asetuksen 4 §:n 3 momentin perusteella ravintolatoiminnan ulkotilat ovat jätetty asiakaspaikkarajoitusten ulkopuolelle. Aluehallintovirasto kiinnittää huomioita siihen, että niin kutsutut lasitetut terassit voivat toisinaan vastata tosiasiallisesti sisätiloja. Edellä

mainitusta syystä ja tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi asiakaspaikkojen etäisyyden täsmentäminen on perusteltua.

Kokonaisuus huomioiden aluehallintovirasto esittää, että 6 §:n mukainen suunnitelma tulee olla myös asiakkaiden nähtävillä ennen ravintolan tiloihin saapumista. Ravintolatoiminnalla on erityinen vastuu säädösten noudattamisessa ja tartuntataudin leviämisen ehkäisemissä, mutta jokainen kansalainen voi omalla toiminnallaan edesauttaa taudin leviämisen ehkäisyssä. 6 §:n mukaista suunnitelmaa seuraamalla asiakas voi itse varautua ja ennakoida niitä toimia, joita seuraamalla kyseisessä ravintolassa asiointi on hänelle ja muille turvallista.

Esityksessä ei olla esittämässä aluehallintovirastolle lisäresursseja tehtävän hoitamiseen. Etelä-Suomen aluehallintovirasto huomauttaa terveydenhuoltoyksikön toimivan jo nykyisellään resurssiensa äärirajoilla ja vähemmän kiireellisiä tehtäviä on jouduttu siirtämään myöhemmin tehtäväksi. Vaikka valvontatehtävä voidaan suurelta osin ohjata alkoholihallintoon, uusi lainsäädäntö johtaa lisäresurssivaateisiin myös terveydenhuoltoyksikölle ja tehtävien priorisoinnin vuoksi resurssitarve jatkuu koronakriisin jälkeen, kun myöhempään aikaan siirretyt tehtävät hoidetaan normaalin toiminnan ohessa. Lisäksi valvonnan vaatiman resurssin arviointi tulisi suorittaa, kun valvonnasta on saatu kokemuksia ja nähty mitä se käytännössä tarkoittaa Avin työmäärän lisääntymisen osalta. Tämä tilanne voi jatkua pitkään.

Ylitarkastaja Riku-Matti Lehikoinen